

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 336.76

DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.61-26>

Гавриш О.М.

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Державний університет телекомунікацій

Пильнова В.П.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Державний університет телекомунікацій

Мартиненко М.О.

старший викладач кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності
Державний університет телекомунікацій

Havrysh Oksana

Ph.D., Associate Professor,
Head of the Department of Entrepreneurship, Trade and Stock Exchange
State University of Telecommunications

Pylnova Valentyna

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Entrepreneurship, Trade and Stock Exchange
State University of Telecommunications

Martynenko Maryna

Senior Lecturer of the Department of Entrepreneurship,
Trade and Stock Exchange
State University of Telecommunications

ІНТЕРНЕТ-ТРЕЙДИНГ ТА ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТОРГОВОГО ТЕРМІНАЛУ ВІТ eTRADE ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ БІРЖОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Гавриш О.М., Пильнова В.П., Мартиненко М.О. Інтернет-трейдинг та практичне використання торгового терміналу ВІТ eTrade під час здійснення біржових операцій. У статті розглянуто сутність поняття «інтернет-трейдинг». Встановлено, що за класичного інтернет-трейдингу клієнт підключається до біржового терміналу за допомогою спеціальної програми, через яку подаються заявки на купівлю-продаж зі вказівкою кількості та вартості цінних паперів. Протягом останніх років серед українських бірж значну популярність отримав торговий термінал ВІТ eTrade. Охарактеризовано перелік функцій, які можна виконувати за допомогою торгового терміналу ВІТ eTrade, та розглянуто принципи установки та роботи цього програмного забезпечення. Встановлено, що на ринку аукціону укладання договорів може здійснюватися з розрахунками через ПАТ «Розрахунковий центр» і ПАТ «Національний депозитарій України». Розглянуто процес створення ставки на купівлю/продаж у торговому терміналі ВІТ eTrade, а також на зняття виставленої заявки.

Ключові слова: інтернет-трейдинг, біржа, торговий термінал ВІТ eTrade, біржові операції, цінні папери, купівля-продаж.

Гавриш О.Н., Пильнова В.П., Мартыненко М.А. Интернет-трейдинг и практическое использование торгового терминала ВІТ eTrade при осуществлении биржевых операций. В статье рассмотрена сущность понятия «интернет-трейдинг». Установлено, что при классическом интернет-трейдинге клиент подключается к биржевому терминалу с помощью специальной программы, по которой подаются заявки на куплю-продажу с указанием количества и стоимости ценных бумаг. В течение последних лет среди украинских бирж значительную популярность получил торговый терминал ВІТ eTrade. Охарактеризован перечень функций, которые можно выполнять с помощью торгового терминала ВІТ eTrade, и рассмотрены принципы установки и работы этого программного обеспечения. Установлено, что на рынке аукциона заключение договоров может осуществляться с расчетами через ОАО «Расчетный центр» и ОАО «Национальный депози-

тарий України». Рассмотрен процесс создания ставки на куплю-продажу в торговом терминале BIT eTrade, а также на снятие выставленной заявки.

Ключевые слова: интернет-трейдинг, биржа, торговый терминал BIT eTrade, биржевые операции, ценные бумаги, купля-продажа.

Havrysh Oksana, Pylnova Valentyna, Martynenko Maryna. Internet-trading and practical use of the BIT eTrade trading terminal during exchange transactions. In the article considers the essence of the concept of Internet-trading. It has been established that Internet-trading is specialized software that allows you to manage money and buy or sell securities using remote access to stock trading. Research has shown that the number of clients on the stock exchange who can trade both stocks and futures through online trading is increasing every day. Accordingly, it saves costs for exchange transactions, provides the opportunity to choose the best offer for the client, allow you to attract and work simultaneously on several exchanges, using a system of collective users. In classic Internet-trading, the client connects to the exchange terminal using a special program through which applications for purchase/sale are submitted, indicating the number and value of securities. In recent years, the BIT eTrade trading terminal has gained considerable popularity among Ukrainian stock exchanges. The list of functions that can be performed using the trading terminal BIT eTrade is described and the principles of installation and operation of this software are considered. It is established that in the auction market the conclusion of contracts can be carried out with settlements through PJSC "Settlement center" and PJSC "National Depository of Ukraine". On the basis of the auction regulations and exchange rules, the administrator enters information on the securities that are the subject of the auction, settlement conditions and auction parameters into the electronic trading system of the exchange. It is established that auctions can be anonymous, non-anonymous and closed according to the degree of openness. The process of creating a bid for purchase / sale in the trading terminal BIT eTrade, as well as for withdrawal of the bid is considered. Auction participants can submit different types of bids, according to the rules of the auction and the rules of exchange. It is established that the submission of bids in the electronic trading system of the exchange is terminated after the end of the auction, which is determined by its regulations. It is proved that with the help of the electronic trading system of the exchange and the trading terminal BIT eTrade the participant of the exchange trades gets the authorized access to the markets realized on the exchange.

Key words: Internet-trading, stock exchange, trading terminal BIT eTrade, stock exchange transactions, securities, purchase/sale.

Постановка проблеми. Електронна торгівля – це один з новітніх підходів до процесу ведення біржового торгу. Світовий біржовий ринок сьогодні представлений різноманітними електронними системи інтернет-трейдингу. Саме використання інтернет-трейдингу під час забезпечення торговельних операцій дає змогу економити витрати на здійснення біржових операцій, вибрати найкращу для клієнта пропозицію, залучати нових клієнтів та працювати одночасно на кількох біржових майданчиках із застосуванням системи колективного користувача. Останнім часом серед українських бірж все більшої популярності набирає торговельний термінал торгівця цінними паперами Bit eTrade. Це сприяє щоденному збільшенню клієнтів на біржі, які можуть здійснювати операції як з акціями, так і з ф'ючерсними контрактами, тому дослідження технології застосування торгового терміналу Bit eTrade під час здійснення біржових операцій набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти використання інтернет-трейдингу під час здійснення біржових операцій висвітлюють у своїх працях такі науковці, як В.Г. Андрійчук, Д.С. Бігма, А.П. Гречан, Ф.І. Євдокимов, В.В. Жихарева, Г.М. Квіта, С.Ю. Кулакова, С.В. Міщенко, С.В. Науменкова, С.В. Оборська, О.В. Пальчук, Н.П. Резнік, І.Б. Рижий, Т.М. Савельєва, В.М. Савченко, М.О. Солодкий, Н.М. Тошина, Ф. Фаббоці, А.М. Хімченко, І.П. Шиндирук, В.О. Яворська, О.В. Ярошевська. Проте неоднозначність поглядів та відсутність інструкцій щодо практичного використання програмних продуктів під час здійснення біржових операцій потребує подальшого дослідження цього питання.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є дослідження теоретичних підходів до сутності інтернет-трейдингу та розроблення практичних рекомендацій щодо використання торгового терміналу BIT eTrade під час здійснення біржових операцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні використання інтернет-трейдингу з'явилося порівняно недавно. Офіційною датою запуску онлайн-торгівлі цінними паперами є 26 березня 2009 року на фондовому майданчику ПАТ «Українська біржа».

Як зазначає колектив авторів [3], інтернет-трейдинг ("internet trading") – це революціонізована система електронних торгів на біржовому ринку під час використання Інтернету як засобу зв'язку, що останніми роками отримав широке застосування. С.В. Науменкова та С.В. Міщенко вважають, що інтернет-трейдинг можна визначити як послугу, що надається інвестиційним посередником (банком або брокерською компанією), яка дає змогу клієнту здійснювати купівлю/продаж цінних паперів і валюти в режимі реального часу через Інтернет [2].

Г.М. Квіта, К.К. Писанець та Д.С. Бігма розглядають інтернет-трейдинг (англ. "Internet-trading") як сучасну технологію укладання угод з цінними паперами, яка дає змогу компанії-брокеру автоматично обслуговувати необмежену кількість клієнтів шляхом спрямування інформації про їхні заявки безпосередньо в торговельну систему біржі [1].

Технології онлайн-трейдингу є способом доступу до торгів на фондовій біржі з використанням Інтернету, які дають змогу управляти грошовими коштами, купувати чи продавати цінні папери за допомогою спеціалізованого для таких цілей програмного забезпечення

й отримання віддаленого доступу до біржових торгів. Поширеним стало встановлення серверів учасників торгів поряд із серверами біржі, що дає змогу уникнути затримок, викликаних проходженням сигналу по каналах зв'язку між ними та шлюзом біржі. Перспективним напрямом є введення можливості доступу до торгової системи не лише через стаціонарні комп'ютери, але й з мобільних пристроїв [5].

За класичного інтернет-трейдингу клієнт підключається до біржового терміналу за допомогою спеціальної програми, через яку подаються заявки на купівлю/продаж

зі вказівкою кількості й вартості цінних паперів. Серед українських бірж протягом останніх років значну популярність отримав торговий термінал ВІТ eTrade, який дає змогу виконувати цілий перелік функцій (рис. 1).

У ході дослідження встановлено, що основне питання, яке турбує учасників біржових торгів, стосується принципів установки та роботи в електронній торговій системі ВІТ eTrade. Загальний вигляд вікна торгового терміналу ВІТ eTrade зображено на рис. 2.

До обов'язків біржі належить організація ринку аукціону, забезпечення проведення розрахунків і вико-

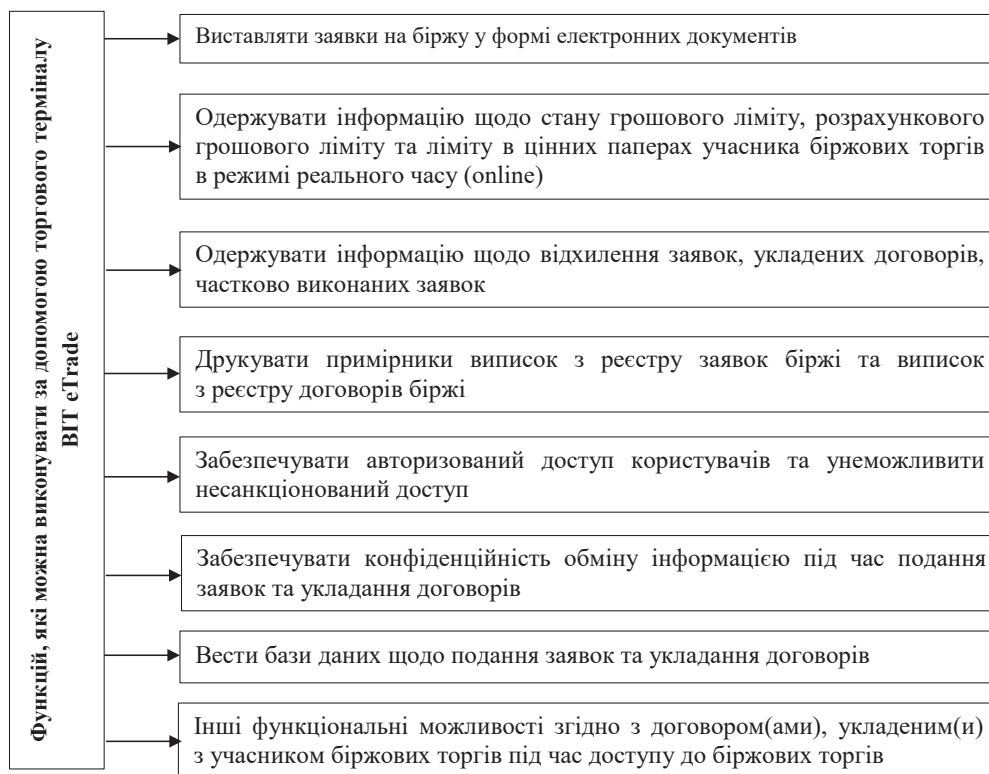

Рис. 1. Перелік функцій, які можна виконувати за допомогою торгового терміналу ВІТ eTrade

Джерело: розроблено авторами на основі літературного джерела [4]

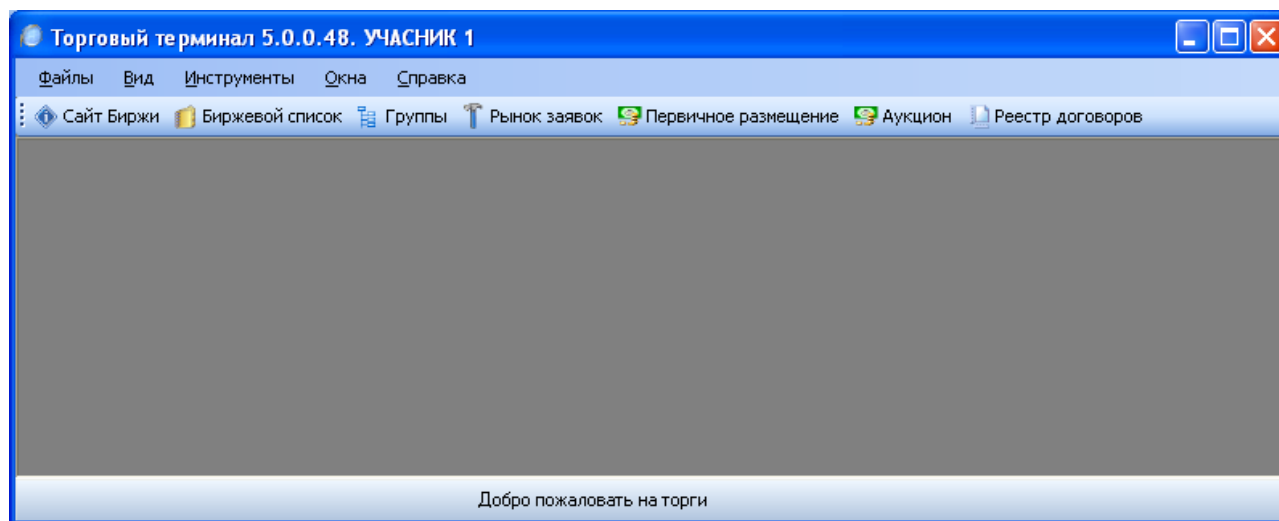

Рис. 2. Загальний вигляд вікна торгового терміналу ВІТ eTrade

Джерело: розроблено авторами на основі програмного забезпечення ВІТ eTrade

нання зобов'язань за договорами, укладеними на ринку аукціону. Ініціатором проведення аукціону є учасник біржових торгів, який уклав з біржею відповідний договір на проведення аукціону з купівлі/продажу цінних паперів або інших фінансових інструментів. На ринку аукціону укладання договорів може здійснюватися з розрахунками через ПАТ «Розрахунковий центр» і ПАТ «Національний депозитарій України».

Інформація про цінні папери, які є предметом аукціону, умови розрахунків, параметри проведення аукціону вноситься в електронну торгову систему біржі її адміністратором на підставі регламенту проведення аукціону та правил біржі.

У вікні «Аукціон» відображаються такі поля: номер аукціону, тип аукціону, тип розрахунків, вид угоди (купівля-продаж), емітент, ISIN, серія, тикер, номінал, валюта, кількість, залишок, ініціатор, початок сесії, закінчення сесії. Порядок і кількість полів у вікні «Аукціон» можна налаштувати за допомогою опції «Налаштування списку».

Аукціон за ступенем відкритості може бути:

- анонімним, тобто в торговому терміналі відображаються всі заявки без зазначення реєстраційного коду учасника біржових торгів;
- неанонімним, тобто в торговому терміналі відображаються всі заявки та реєстраційний код учасника біржових торгів;
- закритим, тобто в торговому терміналі відображаються тільки власні заявки учасників біржових торгів, всі заявки бачить тільки ініціатор [2].

Щоби зробити ставку на купівлю-продаж у торговому терміналі, необхідно натиснути на «Новий додаток» у вікні «Аукціон». Допущені члени біржових торгів можуть зробити заявки від свого імені і від імені клієнтів у торговому терміналі біржі. Учасники аукціону можуть переглянути аукціонну інформацію у відповідному вікні (рис. 3).

Учасники аукціону можуть подавати ставки різних видів відповідно до правил аукціону та правил обміну. Конкурсні ставки можуть бути такими:

– лімітовані ставки-заяви, які вказують на кількість цінних паперів або інших фінансових інструментів і ціну, або відсоток від номінальної вартості (для облигацій), що біржа торгів, безумовно, готова купити або продати (рис. 4);

– крокові ставки-заяви, які вказують на кількість цінних паперів або інших фінансових інструментів, які учасник торгів, безумовно, готовий купити або продати, залежно від установлених цін на купівлю-продаж або відсотку номінальної вартості (за облигаціями) (рис. 5).

Неконкурсні заявки можуть бути такими:

- прості (“Strike bid”) – заявки, в яких зазначена загальна кількість цінних паперів або інших фінансових інструментів, які учасник біржових торгів, безумовно, готовий придбати або продати за ціною аукціону, яка визначається ініціатором або біржею на аукціоні;
- грошові (“Currency bid”) – заявки, в яких зазначена загальна сума коштів, за які учасник біржових

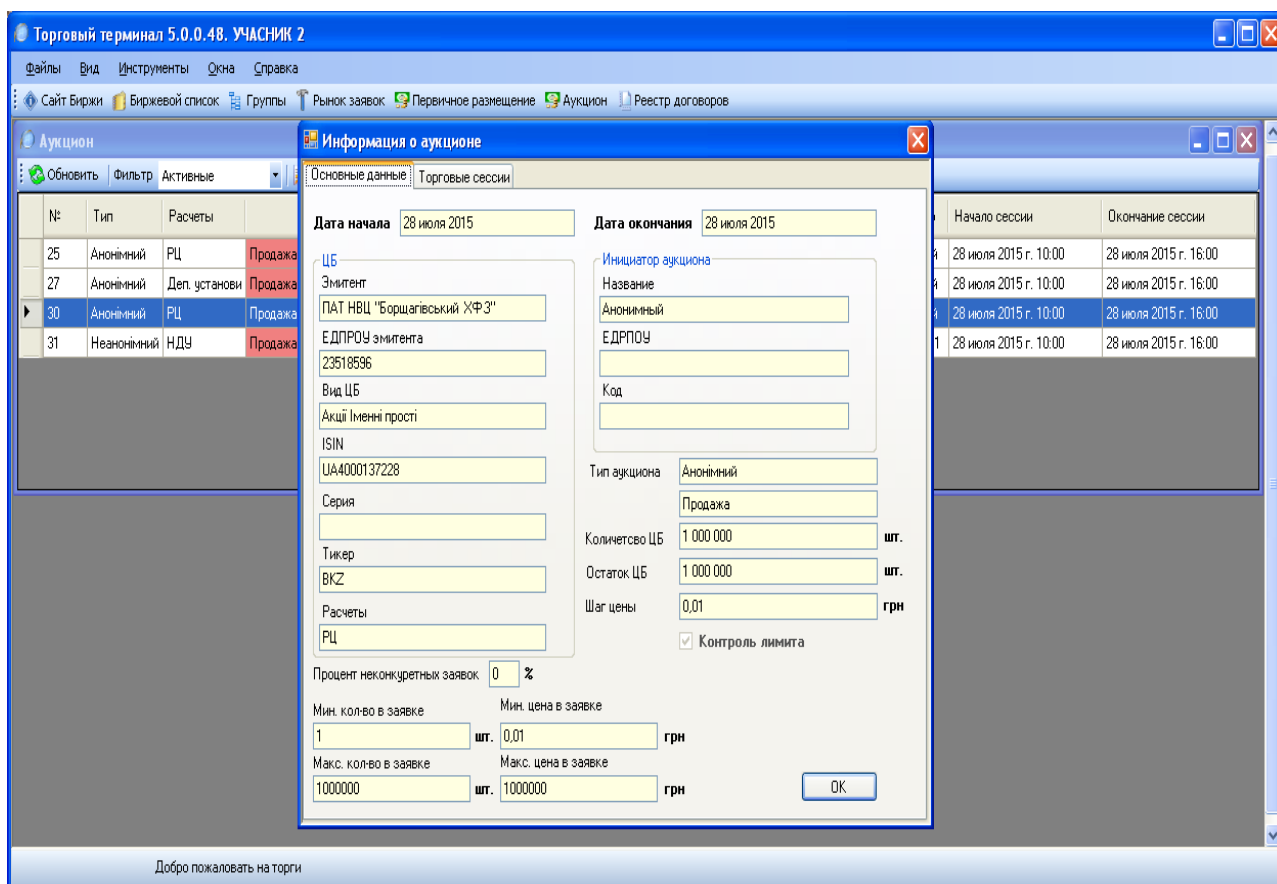

Рис. 3. Відображення інформації аукціону

Джерело: розроблено авторами на основі програмного забезпечення BIT eTrade

Рис. 4. Виставлення лімітованої заявки у вікні «Аукціон»

Джерело: розроблено авторами на основі програмного забезпечення BIT eTrade

Рис. 5. Виставлення крок-заявки у вікні «Аукціон»

Джерело: розроблено авторами на основі програмного забезпечення BIT eTrade

торгів, безумовно, згоден придбати або продати невідзначену кількість цінних паперів чи інших фінансових інструментів за ціною аукціону, яка визначається ініціатором на аукціоні.

Після заповнення продавцем/покупцем першої закладки «Заявки на продаж-купівлю» заповнюється друга закладка «Дані для депозитарія» (вибір рахунку продавця/покупця) (рис. 6).

Свої виставлені заявки учасник аукціону може переглянути у вікні «Власні заявки» (рис. 7).

Учасник аукціону може зняти вже виставлену заявку, встановивши на неї курсор і натиснувши відповідний пункт меню. При цьому знята заявка буде виділена кольором. Також учасник торгів може налаштувати «Список виведених на екран стовпців» у відповідному пункті меню.

Після закінчення часу проведення аукціону, який визначається Регламентом проведення аукціону, подача заявок в електронній торговій системі біржі припиняється.

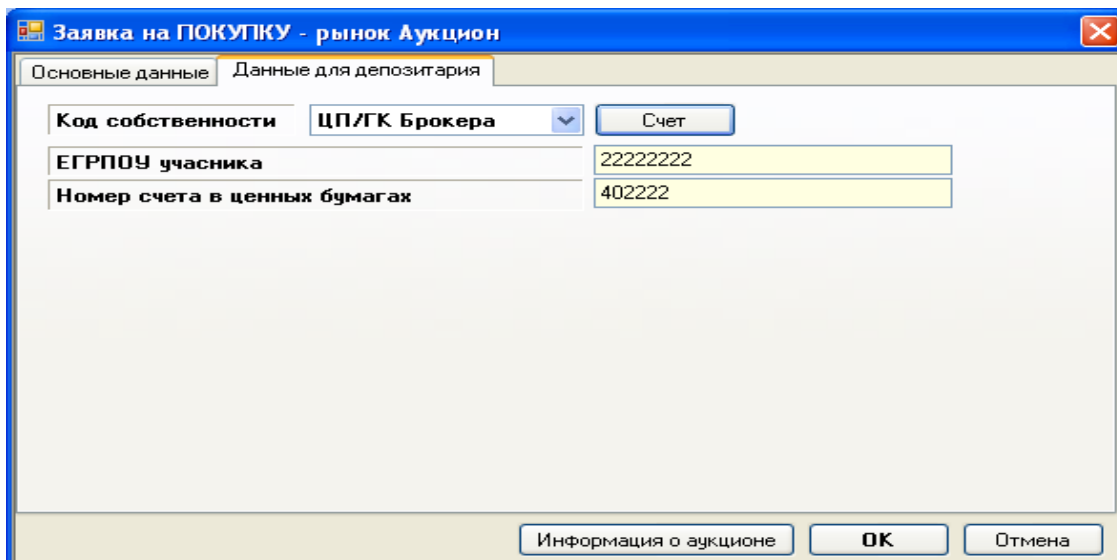

Рис. 6. Заповнення даних для депозитарія

Джерело: розроблено авторами на основі програмного забезпечення BIT eTrade

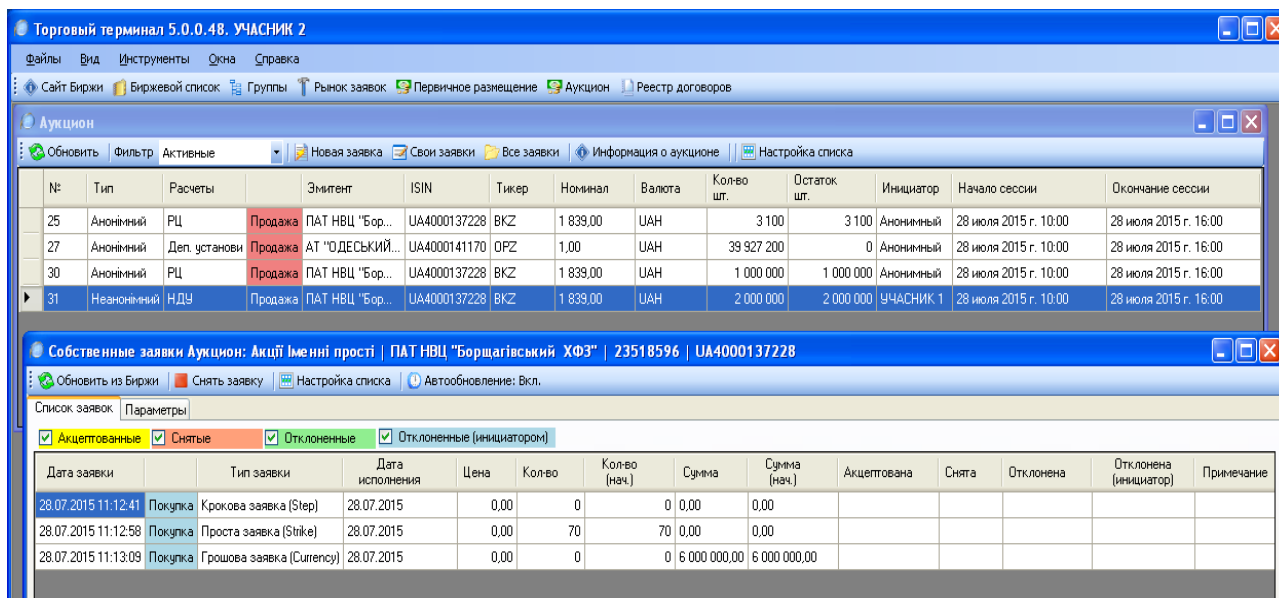

Рис. 7. Відображення власних заявок учасника аукціону

Джерело: розроблено авторами на основі програмного забезпечення BIT eTrade

Підсумовуючи вищевикладене, зазначаємо, що використання інтернет-трейдингу має значний вплив на розвиток фінансового ринку через впровадження віддаленого доступу до торгівлі цінними паперами, що розширює коло суб'єктів та інструментів операцій, стимулює інвестиційний попит, сприяє формуванню фінансово-економічної стабільності держави.

Висновки. Таким чином, незважаючи на всі проблеми, які властиві установленню українських фінансових інтер-

нет-технологій (недостатність правової бази, необхідність посилення захисту інформаційних потоків, підвищення якості каналів зв'язку тощо), проведені дослідження показали, що сьогодні інтернет-індустрія на ринку цінних паперів стрімко й динамічно розвивається. Велике значення при цьому має інтернет-трейдинг. Саме за допомогою електронної торгової системи біржі та торгового терміналу BIT eTrade учасник біржових торгів отримує авторизований доступ до ринків, реалізованих на біржі.

Список використаних джерел:

1. Квіта Г.М., Писанець К.К., Бігма Д.С. Тенденції розвитку торгівлі цінними паперами на фондових біржах. *Технології та дизайн*. 2015. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/td_2015_4_18 (дата звернення: 30.11.2020).
2. Науменкова С.В., Міщенко С.В. Ринок фінансових послуг : навчальний посібник. Київ, 2010. 532 с.

3. Солодкий М.О., Резнік Н.П., Яворська В.О. Основи біржової діяльності : навчальний посібник. Київ : ЦП Компринт, 2017. 450 с.
4. Фондова біржа «Перспектива». Київ, 2016. URL: <http://www.fbp.com.ua/Software/SoftEtrade.aspx> (дата звернення: 05.12.2020).
5. Ярошевська О.В. Механізм формування капіталу суб'єктів підприємництва на основі інтернет-трейдингу. *Розвиток соціально-економічних систем в сучасних умовах* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 16-17 грудня 2016 року. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. С. 152–154.

References:

1. Kvita H.M., Pysanets K.K., Bihma D.S. (2015) Tendentsii rozvytku torhivli tsinnymy paperamy na fondovykh birzhakh [Trends of the development of securities trading on stock exchanges]. *Tekhnolohii ta dyzain* (electronic journal), no. 4. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/td_2015_4_18 (accessed 30 November 2020).
2. Naumenkova S.V., Mishchenko S.V. (2010) *Rynok finansovykh posluh* [Financial services market]. Kyiv. (in Ukrainian)
3. Solodkyi M.O., Reznik N.P., Yavorska V.O. (2017) *Osnovy birzhovoi diialnosti* [Basics of exchange activity]. Kyiv: TsP Komprynt. (in Ukrainian)
4. Fondova birzha “Perspektyva” (2016). Available at: <http://www.fbp.com.ua/Software/SoftEtrade.aspx> (accessed 05 December 2020).
5. Yaroshevska O.V. (2016) Mekhanizm formuvannia kapitalu sub'iektiv pidpriemnytstva na osnovi internet-treidynhu [The mechanism of capital formation of business entities on the basis of Internet-trading]. *Proceedings of the Rozvytok sotsialno-ekonomichnykh system v suchasnykh umovakh: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, December 16-17, 2016)*, Kherson: Vydavnychiy dim “Helvetyka”, pp. 152–154.